

Tikrasis atsparumas

Šių dienų tautų gyvenimo ir jų dinaminio pasijudinimo akivaizdoje, nors ir tūkstantą kartą prisiminti tautos, o ypač jos ginkluotųjų jėgų, moralinio atsparumo svarbumą — nėra bereikalinga, nė įkyru. Amžinąjį Napoleono suformuluotą dėsnį, kad kariuomenės laimėjimas trimis ketvirtadaliais priklauso nuo jos moralinio atsparumo ir tik vienas ketvirtadalis nuo jos technikos — įsakmiai patvirtino visos eilės kary istorija, o ji dar ryškiau pabrėžė baisius Didžiojo karo pavyzdys. Pagalau atidžiai išvelgus ir į eigą visų ginkluotųjų konfliktų, kurie vyko nuo Didžiojo karo pabaigos iki šio antrojo modernaus Europos karo pradžios, tą moralinio atsparumo reikšmingumą matome išsikišusį visu lemiančiu aiškumu. Trumpai tariant, fantastiškai išaugus šių dienų karo technikai ir fiziniam ginklavimuisi artėjant prie astronominių kiekių, kovotojo, kaip žmogaus, vertė nė kiek nesumažėjo, o tikrai jo tikrasis atsparumas pareikalavo dešimteriopai didesnio moralinio pajėgumo.

Daug kas kartais painiojasi ar net klysta, ši aukščiau primintąjį moralinio elemento įvertinimo dėsnį suprasdami kaip materialinių ginklų prasmingumo neigimą. Tai netiesa. Juk, iš tikrųjų, šiam moralinių ir materialinių jėgų santykiavime niekas nepasikeitė, o tikrai milžiniška sparta pažengus į dvidešimtojo amžiaus viršūnės karo technikai, lygiagrečiai pareikalauta iš kovotojo ir proporcingai didesnio jo moralinio vertingumo ir tikrojo atsparumo, jau šių dienų karo technikos ir jos pragarinių efektų bei pasėkų akivaizdoje. Tuo būdu mes matome ir nesunkiai suprantame, kad čia minimų jėgų santykiavime ir toliau niekas nesikeičia, bet tikrai jų plėtimasis vyksta lygiagrečiai. Taigi, mažinti fizinio atsparumo vertę moralinių pajėgų išskėlimu — klaidinga.

Šio rašinio tikslas ne kartoti ir nagrinėti visus moralinio atsparumo elementus, bet tikrai trumpai priminti, kad tų elementų sumoje šiais laikais vienas žymiausių veiksnių — vėl tas pats fizinio pajėgumo lygis ir materialinis kariuomenės apginklavimas bei aprūpinimas. Kam gali būti neaišku, kad ir sąmoningiausias, aukštos kultūros ir gilaus patriotizmo persunktas karys, savo tautos ar valstybės nepakankamai apginkluotas ar aprūpintas medžiagiškai — neturės tikrojo atsparumo. Vadinasi, ypač šių dienų karo akivaizdoje medžiaginiai ir fiziniai kariuomenės ginklavimo trūkumai labai mažina ir jos moralinio pajėgumo bei to tikrojo atsparumo vertę.

Kalbant mūsų šalies mastu, nuolatinis beginklių pasiryžėlių savanorių ir pirmųjų mūsų karių laimėji-

mų pavyzdžio kartojimas, tikslu mažinti fizinio ginklavimosi prasmingumą — visiškai ne vietoje ir rodytu tikrai mūsų patriotizmo bei valstybingumo blyškų lėkštumą, o taip pat ir paprasčiausį karinio dalyko nenusivokimą, analfabetiškumą. Jeigu savanorių meto Tėvynė savo kariuomenei atidavė visa, ką galėjo duoti tada, tai dvidešimt pirmuosius metus laisvai, savarankiškai išgyvenusi valstybė, savo dabartiniams interesams saugoti, turi duoti ir skirti tai, ką gali ir turi šiuo metu. Tik šia linkme rūpinimasis ginklo pajėga dar daugiau stiprins tas pajėgas, kurioms mums turi atsverti ir bet kurį materialinį nedateklių — moralinės pajėgos.

Tai štai kodėl yra visiškai suprantamas ir būtinas tas didysis rūpestis, tos sutelktos pastangos ir skiriamos moralinės ir materialinės aukos, kurias ypač per visą eilę pastarųjų metų matome mūsų vyriausybės, kariuomenės vadovybės ir giliau visos tautos darbo linkmėje. Vadinasi, lietuvių tauta tinkamai įvertino ir suprato visų mūsų laisvės kovotojų ir pasiryžėlių didžiųjų darbų, kančių, aukų ir vargo prasmingumą, visomis išgalėmis stiprindama ir saugodama visiems brangiausį turtą — Lietuvos nepriklausomybę ir laisvą, savarankišką gyvenimą. Kad tos pastangos iki šiol yra sėkmingai pavykusios — ryškiai įrodo šių dienų mūsų Tėvynės tarptautinė padėtis, kuriai, nors ir Europos karo akivaizdoje, bet kurie tiesioginiai pavojai negresia. Tačiau visa tai mums būdavo ne kuris nors atsitiktinumas, o tikrai mūsų pačių sava lietuviška linkmė ir pakankamas atsparumas jai išlaikyti. Dabar jau tikrai kiekvienas pesimistas turės atsisakyti bergždžio aimanavimo apie mūsų pajėgumo prasmingumą ir greičiausiai pats kibs į realų tolimesnį mūsų krašto šviesesnės ateities kūrybinį darbą.

Viso šio akivaizdoje patiemis kariams belieka dar giliau suprasti ir kasdieniškame gyvenime kiekviena proga iš savo pusės taip pat stiprinti tas mūsų kariuomenės ir visos tautos moralines pajėgas. Stiprinti ne tuščiai jaudinantis ar apatiškai niekuo nesidomint, o šaltai, realiai galvojant, iš tikrųjų šaltinių kiek galint informuojantis ir ramiai dirbant savo karinio miklinimosi ir mokymosi darbą. Šiandien, iš tikrųjų, visu rimtumu visų laipsnių kariai turi mokytis saugotis ir gintis ne tik nuo priešų bombonešių, bet ir nuo kenksmingųjų, nuodingųjų gandonešių. Reikia kiekvienam sugebėti atskirti tokį gandonešį, kuris yra sąmoningas svetimųjų pakalikas ir agentas, ir kuris tik nesąmoningas pirmojo rūporas, pasigailėjimo ir pamokymo vertas silpnavalis, plėpus, netvarkingų nervų tautietis.

Nauja Chamberlaino kalba

Spalių 4 d. anglų ministras pirmininkas Chamberlainas padarė pareiškimą apie paskutiniuosius įvykius tarptautinėje politikoje. Chamberlainas pareiškė: „Per paskutinę savaitę įvyko labai svarbių tarptautinei padėčiai įvykių“. Priminęs Ribbentropo vizitą Maskvoje, Chamberlainas pažymėjo tris šio vizito rezultatus. Pirmiausia šio vizito pasekmė yra ketvirtasis Lenkijos padalinimas. Toliau nauja demarkacijos linija, kuri šį kartą laikoma galutina siena ir yra palankesnė Vokietijai. Toliau Vokietijos ir Sovietų Sąjungos vyriausybė yra pareiškusi, kad jų susitarimu sudaryta Rytų Europoje pastovi taika. „Jų nuomone, sako Chamberlainas, likvidacija konflikto tarp Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos iš vienos pusės ir Vokietijos iš kitos yra visų tautų interesas. Čia Chamberlainas padarė aliuzijų į Vokietijos ir Sovietų Sąjungos deklaracijos vietą apie tą atsakomybę, kurią neša Didžioji Britanija ir Prancūzija už karą. „Niekas nenori, pasakė Chamberlainas, kad karas tęstųsi nors vieną dieną be reikalo. Tačiau ir Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos visuomenės yra priėjusios išvadą, kad reikalinga baigti su smurto veiksmais ir privesti prie to, kad duotas vyriausybės žodis būtų tęsėtas. Prie dabartinių sąlygų mes negalime pasitikėti Vokietijos vyriausybės patikinimais“. Taigi, tęsė Chamberlainas, kol kas neįvyko nieko tokio, kas galėtų privesti mūsų kraštą pakeisti savo nusistatymą, kurį jis yra padaręs. Jei Vokietijos ir Sovietų Sąjungos sutartis pakeitė padėtį, kiek ji liečia Lenkiją, tačiau jokių būdu negalima iš to išvesti, kad galima būtų atsisakyti nuo pasistatyto tikslo“. Šioje sutartyje, pareiškė Chamberlainas, nieko nėra, kas galėtų mus įtikinti paimti kitą kelią, negu tą, į kurį mes įžengėme ir dėl kurio mes sumobilizavome visus savo išteklius tęsti karą visu galimu griežtumu. Jei iš tikrųjų Lenkija buvo proga mūsų stojimo į karą, tai ji nebuvo pagrindinė priežastis. O ta priežastis, kaip jau minėjau, yra gilus britų ir prancūzų tautos įsitikinimas, kad Europos tautoms tenka pasirinkti arba laisvės nustojimą, ar periodinių jų jėgų mobilizavimą ginti savo laisvei. O tokia padėtis yra nepakenčiama. Vokietijos ir Sovietų Sąjungos deklaracijos vieta, kurioje daroma aliuzijų apie karo baigimą, nors yra neaiški, tačiau joje kyšo taikos pasiūlymo idėja ir grasinimas tuo atveju, jei pasiūlymas būtų atmestas“. Chamberlainas sako, kad jis negalys permatyti šio pasiūlymo rūšis, bet jis gali visiškai patvirtinti, kad joks grasinimas negalės Didžiosios Britanijos ar Prancūzijos valstybes įtikinti atsisakyti nuo

Mes visi gerai žinome, taigi ir nė vieną momentą ypač šiandien nepamirškime, kad ginklo pajėga galinga yra savo realiu, įtemptu darbu, vieninga valia, ramiu ir kietu santūrumu. Visa, kas šias ypatybes ir dorybes silpnina ar temdo — turi būti griežtai išrauta su visomis šaknimis. Kariuomenės moralinio ginklavimosi stiprinimu turi kruopščiai rūpintis ir kiekvienas tikrosios tarnybos ir atsargos karys. Tai įpareigoja kilni ir šventa kario priesaika.

Kas ir kokiomis aplinkybėmis šiam mūsų moralinių jėgų stiprinimui galėtų kenkti — reališkai ir blaičiai pagalvoję, geriausiai pamatysime ir suprasime. Tad supraskime, dirbkime ir stiprinkimės, o tų jėgų mums niekuomet nebus per daug.

savo pastatyto tikslo, dėl kurio jos stojo į karą. Vokietijos propaganda bando užkrauti Didžiajai Britanijai ir Prancūzijai atsakomybę už karo tęsimą vien dėl to, kad jos yra nusistačiusios neatsisakyti nuo kovos, kol bus pasiektas šis tikslas. Šis vokiečių propagandos bandymas yra naujas pavyzdys Vokietijos naudojamo metodo. Atsakomybė už karą tenka tiems, kurie sukūrė ir tęsia nuolatinės agresijos politiką. Šios atsakomybės jie neturi išvengti ir jiems negalima dovanoti. Paprastas dabartinės Vokietijos vyriausybės patikinimas negali būti priimtas, nes ši vyriausybė per daug dažnai praeityje įrodė, kad jos įsipareigojimai neturi jokios vertės. Kai jai yra naudinga, ji nuo pasižadėjimų atsisako. Bet kadangi pasiūlymai yra padaryti, tai mes neatsisakysime juos pasvarstyti šviesoje to, ką aš esu rūmams pasakęs“. Po šio pareiškimo Chamberlainas padarė apžvalgą karinės padėties pereinamąją savaitę.

LIETUVOS SSSR PASITARIMAI

LIETUVOS MINISTRAS URBŠYS MASKVOJE. Lietuvos užsienių reikalų ministras Urbšys su savo palydovais spalių 3 d. 15.30 val. (mūsų laiku) atskrido į Maskvą. Lėktuvui nusileidus Maskvos centriniame aerodrome, Lietuvos užsienių reikalų ministrą sutiko SSSR užsienių reikalų komisaro pavaduotojas Lozovskis, Vnieštorgo vicekomisaras Stepanovas, užsienių reikalų komisariato protokolo direktorius Barkovas. Maskvos karo komendantas, Latvijos ir Estijos atstovai Maskvoje ir didelis būrys vietos ir užsienių žurnalistų. Be to, aerodrome buvo išrikiuota garbės kuopa ir pats aerodromas papuoštas Lietuvos ir Sovietų Sąjungos vėliavomis.

Spalių 3 d. vakare įvyko pasitarimas tarp Molotovo ir J. Urbšio. Pasitarime taip pat dalyvavo Stalinas, Potiomkinas, SSSR charge d'affaires Lietuvai Posdniakovas ir Lietuvos pasiuntinys Maskvoje Dr. Natkevičius. Pasitarimas užtruko daugiau kaip dvi valandas.

Užsienių reikalų ministras J. Urbšys spalių 4 d. sugrįžo į Kauną pranešti vyriausybei apie pasitarimus Maskvoje. Artimiausiu laiku ministras Urbšys vėl vyks į Maskvą tęsti pasitarimų klausimais, dominančiais Lietuvą ir Sovietų Sąjungą.

VOKIEČIAI APIE SSSR IR LIETUVOS PASITARIMUS. „Lietuvos Aidas“ rašo, kad Lietuvos užsienių reikalų ministro Urbšio kelionė į Maskvą reicho sostinės diplomatinuose bei politiniuose sluoksniuose susilaukė didelio susidomėjimo. Čia pripažįstama, kad Estijos ir Sovietų Rusijos susitarimai negalėjo likti be įtakos į Lietuvos politiką. Reikalas peržiūrėti savo santykius su Sovietų Rusija pasidarė aktualus ypač po to, kai Latvija po Estijos — Sovietų Rusijos susitarimų taip pat padarė atitinkamas išvadas. Geri tradiciniai ekonominiai ir politiniai santykiai tarp Lietuvos ir Sovietų Rusijos Lietuvos užsienių reikalų ministro kelionės tikslą daro dar ryškesnį. Be to, Lietuva turinti dar ir Vilniaus klausimą, dėl kurio šiandien tenka su Sovietų Rusija, kaip atitinkamos Lenkijos dalies paveldėtoja, kalbėtis.

Toliau diplomatinuose bei politiniuose Berlyno sluoksniuose nurodoma, kad, nežiūrint bendrų-Baltijos valstybių ir Sovietų Rusijos santykių, Lietuvos geografinė padėtis kiek skiriasi nuo Estijos ir Latvijos. Faktas, kad antrasis didelis ir tiesioginis Lietuvos kaimynas yra vokiečių reichas, savaip gali atsiliepti ir į Lietuvos ir Sovietų Rusijos santykius. Iš dalies dėl šios priežasties mėginama aiškinti ir paskutiniu laiku lietuvių vokiečių santykių pagerėjimą, kuris atsakingų vokiečių sluoksnių ligi paskutinių dienų aiškiai pabrėžiamas. Todėl čia vyrauja nuomonė, kad Lietuvos ir Sovietų Rusijos susitarimai vargu galėtų turėti tą patį politinį charakterį, kaip ir Sovietų Rusijos susitarimas su Estija.

SKANDINAVŲ SPAUDA LIETUVOS — SSSR SANTYKIŲ KLAUSIMU. „Lietuvos žinios“ rašo, kad visa Skandinavijos spauda, neišskiriant norvegų ir danų, šiandien labai didelį dėmesį kreipia ministro Urbšio kelionei Maskvon ir Lietuvos su SSSR pasitarimams.

KARO VEIKSMAI

Berlynas. Elta. Vokiečių kariuomenės vadovybė praneša: „Spalių 1 d. rytą pirmosios vokiečių kariuomenės dalys įžengė į Varšuvą be jokio incidento. Tą pat dieną buvo baigta okupuoti Pragos priemiestis.

Paskutinė lenkų priešinimosi vieta — Helos pusiasalis — spalio 1 d. pasidavė be sąlygų, prieš pradėdant bendrą kariuomenės ir laivyno puolimą. Tos vietos igula — 52 karininkai, jų tarpe lenkų laivyno vadas admiralas Unruhas, ir 4.000 kareivių spalio 2 d. rytą atidavė ginklus.

Vakaruose vyksta vietinio pobūdžio artilerijos ir patrulių veikimas. Britų žvalgybinis lėktuvas buvo numuštas į rytus nuo Paderborno.

Londonas. Elta. Havaso žiniomis, lenkų laivas „Batory“ atplaukė į Lintehamną, Gotlando saloje, su Helos tvirtovės komendantu ir septyniolika igulos narių, daugiausia karininkų. Kaip manoma, pabėgėliai prašys Švedijos, kad leistų ten apsigyventi.

Berlynas. Elta. DNB praneša, kad ryšium su vokiečių kariuomenės įžengimu į Varšuvą, visose Vokietijos bažnyčiose bus skambinama varpais nuo kariuomenės įžengimo per septynias dienas. Kasdien bus skambinama vidurdienį visą valandą. Tuo būdu norima pagerbti Vokietijos pergalę ir žuvusius per karą Lenkijoje.

Paryžius. Elta. Havasas sako, kad nuo pereinamos savaitės vidurio karas jūroje, rodos, yra pakeitęs savo pobūdį. Per šį laiką daugiau nebuvo konstatuota puolimo angli-prancūzų laivų Lamanche ir Šiaurės jūroje, bet už tai vokiečiai daugiau puola Skandinavų laivus prie įėjimo į Baltijos jūrą. Jūrininkų sluoksniuose turima įspūdžio, kad vokiečių povandeniniai laivai yra atsisakę veikti Šiaurės jūroje ir Atlante ir tenkinasi bandydami sustabdyti prekybą tarp Skandinavijos valstybių ir Anglijos. Vokiečių laivai daugiau nesitiki Atlante naudoti, nes čia britų prancūzų laivai yra uoliai saugojami ir jų puolimas povandeniniams laivams būtų tikra savižudybė. Tuose sluoksniuose manoma, kad vokiečių povandeniniai laivai pakeitė savo veikimo rajonus dėl to, kad jie čia turėję didelių nuostolių. Esą, tokių laivų, kurie tinka daryti tolimes keliones, ir kurių tonazas yra didesnis, negu 250 tonų, Vokietija oficialiai turėjusi 18, o jų gera dalis yra jau žuvusi. Dabar Vokietija turinti tik nedidelius pakraščio povandeninius laivus po 250 tonų, o šių pagal oficialią vokiečių statistiką yra 25. Baltijos jūroje šie laivai gali gerai veikti. Per paskutines keturias dienas vokiečių povandeniniai laivai paskandino tik vieną britų laivą, tuo tarpu jie puolė 50 skandinavų laivų, iš kurių septynis paskandino. Vokiečių povandeniniai laivai dabar veikia dviejose aiškiose zonose: Šiaurėje prie Norvegijos pakrantės ir tarp Šiaurės jūros ir Baltijos jūros.

Paryžius. Elta. Havasas skelbia apie karo veiksmus Vakarų fronte tokį komunikatą: „Kaip visuomet po pavykusios veiklos, prancūzų kariuomenė pasiliko visame fronte apsigynimo padėtyje per spalio 1 d. ir naktį. Tuo tarpu priešas pasinaudojo tamsa savo įpratimu pulti. Tačiau vokiečių patruliai, slinkdami į priekį, kai kuriose vietose buvo užklupti prancūzų kariuomenės dalinių, kurie jau iš anksto pasislėpė laukę vokiečių patrulių. Tai buvo nereikšmingi karo veiksmai su labai nežymiomis pasekmėmis. Prancūzai paėmė į nelaisvę keliolika vokiečių karių, iš kurių tikimasi gauti reikalingų žinių apie vokiečių kariuomenės padėtį ir jos dabar varomus darbus. Bet ir prancūzų kariuomenė nepasiliko neveikli. Savo linijų srityje prancūzų kariuomenė stiprina ir rengia

„Stockholms Tidningen“ rašo, kad Lietuva esanti iš eilės trečia valstybė Pabaltijy, su kuria SSSR pertvarkanti savo santykius. Urbšys esąs pakviestas į Maskvą gauti SSSR pasiūlymų, kuriuos jis turėsias perduoti savo vyriausybei. Tas faktas esą parodas, kad Lietuvą SSSR vertinanti visai kitaip, negu kai kuriuos kitus kaimynus, kuriems reikalavimai patiekiami tiesiog, be jokių prieštaravimų.

„Svenska Pressen“ praneša iš Maskvos, kad SSSR su Lietuva sudarysianti draugingumo sutartį. SSSR esanti pasiryžusi atiduoti Lietuvai dalį Vilniaus srities, kurioje gyvena daugiausia lietuvių. Būsią sutvarkyti ir kiti klausimai, kurie iškilūs susidarius bendrai sienai tarp abiejų valstybių.

Ir „Hufvudstadsbladet“ praneša iš Maskvos, kad Lietuva gausianti iš SSSR tas Vilniaus krašto žemes, kuriose daugiausia gyvenama lietuvių. Taip pat būsianti sudaryta nauja, žymiai praplėsta, prekybos sutartis.

pozicijas ir valo naujai užimtą sritį. Besitraukdamas priešais palieka labai daug spąstų. Kai kurių iš tų spąstų prancūzų kariuomenė, slinkdama į priekį, nepastebėjo. Dabar atitinkami kariuomenės daliniai juos seka ir daro nepavojingus. Ta prasme daug svarbaus darbo buvo atlikta Warndto miške, kuris buvo pirmoji tokia zona, užimta prancūzų kariuomenės. Prancūzų pionieriai surado nemažiau, kaip 3.000 vokiečių įkastų, bet nesprogusių minų. Spėjama, kad toje 70 kvadratinė kilometrų srityje vokiečiai buvo įrengę nemažiau kaip 6.000 įvairių sprogstamųjų prietaisų. Laimai, kaip tikinama autoritetinguose kariniuose sluoksniuose, tos minos buvo įrengtos gana blogai. Daug iš jų sprogo per bombardavimą. Tuo būdu sprogo, prancūzams susprogdinus vieną bombą, visa minų grandinė, kuri buvo apie tūkstantį metrų ilgio.

Londonas. Elta. „Yorkshire Post“ karinis redaktorius spalio 2 d. įrodinėja, kad vokiečių vyriausiojo kariuomenės štabo planai Vakaruose buvo sutrukdyti dėka prancūzų kariuomenės vado generolo Gamelino taktikos. Laikraštis aptaria vokiečių kariuomenės pajėgumą Vakarų fronte ir spėja, kad čia vokiečiai yra sutelkę apie vieną milijoną karių. Bendrai, kaip mano laikraštis, karo veiksmams Vakaruose vokiečiai turi iš tikrųjų mažiau karinės pajėgos, negu buvo numatyta vokiečių vyriausiojo štabo praėjusią vasarą. Tuomet kariuomenės vadas generolas Keitelis numatęs čia turėti 80 divizijų. Toliau to straipsnio autorius giria generolo Gamelino taktiką, kurią prancūzai pasiėmė iniciatyvą ir privertė vokiečius gintis. Gamelinas išmintingai numatęs, kad vokiečiai karo veiksmams išnaudos tarpą, esantį tarp sienos prie Liuksemburgo ir Saro upės. Prancūzai užbėgo vokiečių planams už akių, užimdami to trikampio bazę. Šeštadienio ir sekmadienio karo veiksmų dėka prancūzų kariuomenės kairysis sparnas yra žymiai sustiprintas, ir prancūzų artilerija jau gali apšaudyti Siegfriedo sustiprinimų linijos pryšakinę dalį. Vokiečiai vargiai galės šitoje srityje pulti ir greičiausiai galima laukti didesnio priešo veikimo Schwarzwaldo giriose.

Berlynas. Elta. Anglų radijas paskelbė žinią, kad anglų žvalgybos lėktuvai vakar naktį padarė sėkmingus žvalgybos skridimus šiaurės Vokietijoje ir pasiekė Berlyną ir Potsdamą. DNB ryšium su ta žinio paskelbė, kad minėtose vietose niekas jokio anglų lėktuvo nematė.

Londonas. Elta. Informacijų ministerija praneša, kad ginkluotas povandeninis laivas Pietiniame Atlante paskandino britų laivą „Clemet“ 5.000 tonų.

Roma. Elta. „Popolo d'Italia“ ryšium su italų užsienių reikalų ministro Ciano atsilankymu Berlyne rašo: „Esame tarp dviejų karų — visų pirma, karo Lenkijoje, kuris jau pasibaigė ir karo Vakaruose, kuris dar neprasidėjo. Didžiosios armijos dar nesikovė. Rytuose drama baigta ir lenkai turi pamatyti, kad Romos patarimai susitarti su Berlynu tiesiogiai buvo teisingi“.

Paryžius X/4 Elta. Havasas praneša, kad per paskutines 24 valandas fronte nuo Reino iki Mozelio visiškai ramu. Ramybę vos sudrumsčia negausus abiejų pusių artilerijų šaudymas srityje, esančioje į pietus nuo Zweibruckeno. Mozelio ir Saro srityje lijo stambus šaltas lietus. Žemi debesys ir bendrai sunkiai permatomas oras trukdo aviacijos veiklą, kuri iki šiol beveik nenutrūkdavo, nežiūrint ramumo žemėje. Kariaujantiems trukdo blogas oras ir nakties šaltis.

Berlynas X/4 Elta. Vokiečių kariuomenės štabas praneša, kad Rytuose varomi valymo darbai tarp buvusios demarkacijos linijos ir naujos sienos. Vokiečių ir Sovietų dalys susiduria su išsklaidytais lenkų kariuomenės likučiais.

Vakarų fronte beveik visur buvo ramu, išskyrus silpną prancūzų artilerijos veikimą Saarbruckeno srityje.

Nuo rugsėjo 30 d. vokiečių laivai jūroje sulaukė 72 garlaivius. Dalis jų, vežusių karo kontrobandą, buvo nugabenta į vokiečių uostus.

KIEK LENKIJOJE ŽUVO ŽMONIŲ. Havaso žiniomis, per karą Lenkijoje nukauta ir sužeista 50.000—60.000 žmonių.

EVAKUOTA PUSĖ PARYŽIAUS GYVENTOJŲ. Senos departamento prefektūra paskelbė komunikatą, kuriuo, pagal rugsėjo 15 d. apskaičiavimą, iš Paryžiaus ir jo priemiesčių buvo evakuota apie 2,5 milijonų, tai yra 50% gyventojų.

POLITIKOS APŽVALGA

SOVIETŲ RUSIJOS IR TURKIJOS PASITARIMAI. Havasas praneša, kad Turkijos užsienių reikalų ministras Saradžioglus Maskvoje paliks dar keturias ar penkias dienas. Jis laukias savo vyriausybės instrukcijų, kurios jam reikalingos tęsti deryboms su Sovietų Sąjungos vyriausybe. Šiandien jis pietavo pas Irano ambasadorių. Ko pageidaujanti Sovietų Sąjunga iš Turkijos čia vis dar nežinoma. Spėjama, kad prieš atvykstant Saradžioglui į Maskvą, Turkijos vyriausybė yra patikrinusi sąjungininkes nepriimti jokių išpareigojimų, kurie neatitiktų Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos su ja sudarytomis sutartims. Diplomatinuose sluoksniuose nurodoma, kad strateginė Turkijos padėtis yra pakankamai tvirta, kad ji negalėtų derybose pasistatyti kiekia. Turkija turinti gerą kariuomenę.

GRIEŽTA BELGIJOS NEUTRALUMO POLITIKA. Krašto apsaugos ministras generolas Denis išleido aplinkraščių, kuriame pabrėžiama, kad visos ginkluotos pajėgos turi žodžiu ir veiksniu griežčiausiai vykdyti Belgijos neutralumo politiką. Jokios manifestacijos politinio pobūdžio arba simpatijos pareiškimai išsienant iš pasaulėžvalgos neleistini. Belgijos politika yra nepriklausomybės politika, kurios tikslas yra likti nuošaliai nuo konflikto. Padėtis reikalauja susilaikyti svarstyti bet kokius politinius, filosofinius ar net kalbos klausimus. Belgijos karininkai įpareigojami prižiūrėti šių nuostatų vykdymą. Politiniuose Belgijos sluoksniuose pareiškama, kad apsaugos ministro reikalavimai siekia užkirsti kelią tiems sluoksniams, kurie paskutiniu laiku mėgino agituoti Belgijos kariuomenėje prieš neutralumo politiką.

VOKIETIJOS ĮSPĖJIMAS NEUTRALIEMS PREKYBOS LAIVAMS. Neutralūs prekybos laivai jūros srityje aplink Angliją ir Prancūziją pakartotinai bandė išvengti vokiečių ginkluotoms jūros pajėgoms tarptautinės teisės garantuotos teisės vykdymo juos sulaikyti ir iškrėsti; be to, jie daug kartų netikslingu laikymusi sukėlė užpuolimo ar neutralių veiksmų įtarimą. Dėl to Vokietijos vyriausybė prašo nurodyti prekybos laivams, kurie plaukia į minėtus vandenius, jų pačių interesų dėliai ir išvengti supainiojimų su priešų karo laivais ar padedamaisiais karo laivais, ypač naktį, kad jie susilaikytų nuo bet kurios įtartinos laikysenos, būtent, krypties pakeitimo ir naudojimosi radiju, pastebėjus vokiečių ginkluotą jūros pajėgą, o taip pat zigzaginiu plaukiojimo, šviesos užtemdymo, nevykdymo įspėjimų sustoti ar priešų palydėjimo priėmimo.

BRITŲ TURKŲ KARINIAI PASITARIMAI. Spalių 3 d. į Londoną atvažiavusi turkų karinė misija spalių 4 d. rytą buvo susitikusi su britų vyriausybės atstovais. Pasitarimai vyko visą dieną. Buvo svarstomi karinio pobūdžio ir kitokie abi valstybės dominant klausimai.

Turkų karinės misijos šefas generolas Orbay šiandien vakare lankėsi krašto apsaugos ministerijoje, kur jį priėmė vyriausiojo štabo viršininkas generolas Ironside.

AMERIKA PRIPAŽISTA LENKŲ VYRIAUSYBĖ. Užsienių reikalų ministras Hullis spaudo konferencijoje šiandien pareiškė: „Vienas teritorijos užėmimas dar negali panaikinti teisėtą kurios nors vyriausybės buvimą. Todėl Jungtinių Valstybių vyriausybė ir toliau laikys lenkų vyriausybę esančią, jei ji atitiks Lenkijos konstitucijos nuostatas. Jungtinės Valstybės ir toliau pripažins grafą Jurgį Potockį Lenkijos ambasadorium Vašingtone. Tuo tarpu Jungtinių Valstybių ambasadorius Lenkijai Biddle liks prie tos valstybės, kuriai jis buvo akredituotas“.

Buvęs lenkų užsienių reikalų ministras Beckas išvyks į plačių sanatoriją Moroeni (Karpatuose).

AMERIKA ĮSPĖJA SAVO PILIEČIUS. Jungtinių Valstybių užsienių reikalų ministras Hullis įspėjo Europoje gyvenančius amerikiečius dėl to pavojaus, kuris susidaro plaukiojant kariaujančių šalių laivais. Hullis tuos amerikiečius paragino grįžti į Jungtines Valstybes Jungtinių Valstybių ar neutralių valstybių laivais. Tą įspėjimą Hullis padarė ryšium su Didžiosios Britanijos admiraliteto pareiškimu, kad britų prekybos laivai bus apginkluoti, ir žinia iš Berlyno, kad vokiečių povandeniniai laivai ginkluotus britų prekybos laivus skandins neįspėję.

SOVIETŲ KARIUOMENĖ ĮŽENGUSI Į SINKIANGĄ. Reuteris pakartojo „Domei“ agentūros iš Šanchajaus užsieniečių sluoksniuose gautas žinias, kad Sovietų kariuomenė

įžengė į Singkiango provinciją šiaurinėje Kinijoje. Tokią pat žinią buvo paskelbęs „New York Times“.

ANGLŲ SPAUDA TAIKOS KLAUSIMU. Reuteris tvirtina, kad sąjungininkų nusistatymas pasilieka nepakeistas ir po Maskvos sutarčių. Reuteris mano, kad vokiečių „taikos ofensyva“ liksianti nesėkminga. Spaudo komentaram tuo klausimu esą vieningi. „Manchester Guardian“ tvirtina, kad demokratijos žinančios tik vieną sąlygą karui baigti, t. y. pergalę. Britų tauta tvirtai tikinti savo pareigos teisingumu ir suprantanti reikalą, kad karas turi būti tęsiamas su nenuilstama energija.

„Times“ rašo: „Jei specifinės taikos sąlygos žymiai nesisiskiria nuo dėsnių, kuriuos pareiškė penktadienį paskelbė Vokietija ir Sovietų Sąjunga, tai atsakymas esąs jau duotas iš anksto.“

„Daily Herald“ mano, kad jei Vokietija manytų esanti stipresnė už sąjungininkes, ji neprašytų taikos. Jos pasiūlymas, esą, įrodo, kad Didžioji Britanija ir Prancūzija esančios stipresnės. Laikraštis tvirtina, kad negarbingos taikos nebus.

„Daily Telegraph“ sako, kad Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos visuomenė turi užsigrūdinti didžiausioms aukoms pakelti. Jos turinčios įrodyti, jog puolimas neapsimoka.

DALADIER PRANEŠIMAS. Atstovų rūmų užsienių reikalų komisijoje ministras pirmininkas Daladier padarė plačią apžvalgą apie karo padėtį ir prancūzų diplomatijos veiklą. Savo kalboje Daladier aptarė prancūzų karo tikslą. Ministras pirmininkas konstatavo, kad jei tiesioginė karo priežastis buvo vokiečių lenkų konfliktas, tai gilesnė jos priežastis buvo vokiečių noras dominuoti. Daladier nušvietė visą prie karo privedusių įvykių raidą. Toliau jis nurodė Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos pastangas pasiekti bendradarbiavimo Europos taikai patikrinti ir taikiu būdu išspręsti Lenkijos ir Vokietijos konfliktą. Toliau Daladier šiltais žodžiais atsiliepė apie Mussolinio pastangas paskutiniu momentu išvengti katastrofos. Daladier priejo prie išvados, kad atsakomybė už karą tenka Vokietijai. Toliau Daladier nušvietė diplomatinę padėtį, primindamas drąsų Lenkijos gynimąsi ir rusų įsikišimą, išanalizavo Vokietijos ir Sovietų Sąjungos sutartį, darydamas spėjimų dėl galimybių Europos šiaurės rytuose ir pietų rytuose. Daladier atpasakojo pasitarimų su Turkija eigą ir pabrėžė, kad santykiai su Ankaros vyriausybe yra draugiški. Kalbėdamas apie Italijos nusistatymą, Daladier priminė italų ministrų tarybos deklaraciją rugsėjo 1 dienos ir padarė aliuizijų į paskutinę Ciano kelionę į Berlyną. Toliau Daladier pasidžiaugė gerėjančiais santykiais su Ispanija ir Japonija ir pasisakė dėl vykstančių Jungtinių Valstybių senatė diskusijų neutralumo įstatymo pakeitimo klausimu.

Daladier išryškino pagrindus reikalaujančios broliškame solidarume su Didžiąja Britanija tęsti primestą karą. „Pasaulis, sako Daladier, negali toliau gyventi tokiame netikrume, kuriame gyveno paskutinius metus. Prancūzija atsisako nusilenkti smurtui ir įvykusiam faktui. Jai yra svetima užkariavimo ar dominavimo idėja. Tai ko ji nori, tai ne paliaubų tarp dviejų agresorių, bet pastovios taikos, absoliučiai garantuojančios visų tautų saugumą“. Baigdamas savo pranešimą, Daladier išgyrė prancūzų kareivius ir jų vadus, pareiškdamas tikėjimą į Prancūzijos ir jos sąjungininkų pergalę.

AMERIKOS KARIUOMENĖ UŽSAKĖ NAUJŲ TANKŲ. „New York Times“ praneša, kad Jungtinių Valstybių kariuomenės vadovybė užsakė 329 tankus, kurie kainos apie šešis milijonus dolerių. Laikraštis pabrėžia, kad tai esąs pirmas žingsnis Jungtinių Valstybių sausumos kariuomenės mechanizacijoje. Tankai bus naujausio tipo ir kiekvienas svers apie 12 tonų. Kariniuose Jungtinių Valstybių sluoksniuose turima žinių, kad Vokietija dabar turi 10 motorizuotų divizijų su apie 6.000 tankų ir šarvuotų automobilių. Laikraštis mano, kad šis užsakymas esąs pirmas iš visos serijos.

SUSIRŪPINIMAS DĖL LAIVŲ SKANDINIMO. Oficialiai pranešama, kad iš aštuonių laivų, kurie vakar buvo vokiečių aviacijos ir laivų sulaikyti Baltijos jūroje, penki priklausau suomiems, du estams ir vienas norvegams. Švedų nesusilaikytas nė vienas laivas.

Norvegų užsienių reikalų ministras Kohtas spaudai pareiškė, kad neutralių kraštų laivų torpedavimas yra tarptautinės teisės laužymas. Jis pastebėjo, kad norvegų vyriausybė šitą klausimą stengiasi išspręsti drauge su kitomis šiaurės valstybėmis.

JAPONŲ LAIMĖJIMAS KINIJOJE. Japonų paskelbtu komunikatu, jų kariuomenė puolė 42 kinų divizijas Hunano provincijos šiaurėje. Keturiolika divizijų buvo sunaikinta. Kinai kovos lauke palikę 25.000 nukautų. Japonai paėmę 2.500 kinų į nelaisvę. Be to, japonams tekęs didelis grobis: 100 patrankų, 50 sunkiųjų kulkosvaidžių, 200 lengvesnių kulkosvaidžių ir 4.000 šautuvų.

KA AMERIKIEČIAI MANO APIE DIDŽIAJĄ BRITANIJĄ IR PRANCŪZIJĄ. „New York World Telegram“ dešda buv. Jungtinių Valstybių prezidento Hooverio pašaukimą, kuriame jis reikalauja įsitikinimą, jog Didžioji Britanija ir Prancūzija negali būti sumušta. „Anglai ir prancūzai, sako Hooveris, gali kontroliuoti ir kontroliuoja septynias jūras, nepaisydami povandeninių laivų ir lėktuvų. Jiems telieka pailausti, kol jų priešai bus išsisėmę. Vokiečių prekybos laivai jau išvaikyti iš septynių jūrų per palyginti trumpą 30 dienų laiką“.

MOSCICKUI LEISTA APSIGYVENTI ŠVEICARIJOJE. Šveicarų federalinė taryba leido įvažiuoti į Šveicariją buvusiam Lenkijos prezidentui Moscickiui ir jo žmonai. Havašas pastebė, kad Moscickis, kuris dar tebėra Bukarešte, yra nuo 1908 metų šveicarijos pilietis, priklausęs Friburgo kantoniui. Moscickis žadąs apsigyventi pačiame Friburge.

VOKIETIJOS AUTORITETAS KYLA. DNB praneša, kad pasibaigus karui Lenkijoje, Vokietijos autoritetas pradeda kilti, kas pasireiškia markės kurso sutvirtėjimu šveicarijos biržoje. Pabrėžiama, kad markės kursas rugsėjo mėnesio pabaigoje pagerėjo.

BELGAI STIPRINA SAVO SIENĄS. Krašto apsaugos ministerija praneša, kad kai kurios kariuomenės dalys, kurios užbaigė sutvirtinimo darbus, dabar nuvežtos į kitas vietas sutvirtinimo darbams praversti. Manoma, kad tie kariuomenės daliniai nuo Belgijos Prancūzijos sienos buvo nuvežti prie Belgijos Olandijos sienos.

SVETIMŠALIAI GALĖS STOTI ANGLŲ KARIUOMENĖN. Anglijos informacijų ministerija praneša, kad, pasiremdami šių metų rugsėjo 28 dieną paskelbtu dekretu, visi svetimšaliai gali įstoti į britų kariuomenę lygiai taip, kaip ir patys britai. Svetimšaliai taip pat galės užimti karininkų vietas. Bet kuriame pulke tarnaujančių svetimšalių skaičius nebūna apribojamas. Manoma, kad pirmieji kariai, įstoję į britų kariuomenę, kaip tik bus lenkų lakūnai ir mechanikai. Klausimas sukurti svetimšalių legioną Anglijoje tuo tarpu nekeliamas.

GINKLUOTI PREKYBOS LAIVAI. DNB perduoda Brazilijos laikračių žinias, kad ginkluoti Anglijos prekių laivai paskutinėmis dienomis atplaukė į Rio de Žaneiro. Tų laivų įgula buvo sustiprinta karo laivyno jūrininkais. Pagal Brazilijos neutralumo įstatymą, tokie apginkluoti laivai traktuojami kaip karo laivai.

SSSR NEBEPARDUODA ŽIBALO ANGLAMS. „Nya Dagligt Allehanda“ praneša, kad Sovietų Sąjunga sustabdžiusi žibalo eksportą į Angliją ir jos dominijas.

ŠVEICARAI PERDAVĖ PRANCŪZŲ BĖGLIUS. Šveicarų įstaigos perdavė prancūzų įstaigoms visus Prancūzijos piliečius, kurie gavę šaukimus nestojo į kariuomenę arba pabėgė iš kariuomenės.

NARSIEJI VYRAI

Eil. Mejeris Gordonas gimė Vilniuje 1900 m., turtingesnių pirklių šeimoje. Savanoriu Lietuvos kariuomenėn stojo Kaune. Buvo paskirtas į 7. pėst. pulko 7. kuopą. Be Gordono, 7. kuopoj tarnavo dar 10 žydų tautybės kareivių.

Eil. M. Gordonas

1920 m., tuoj po žydų Naujųjų Metų, eil. Gordonas su vienu eiliniu, dabar išvykusi Brazilijon (pavardės nepamena), Varėnos miške ėjo žvalgybon. Eil. Gordonas pasiuntė savo draugą pranešti kuopos vadui apie pasirodžiusius lenkus. Išsiųstasis ėjo pranešti, bet kuopa jau buvo išvykusi. Tuo tarpu prie eil. Gordono prisitartino lenkų raitininkas. „Vis tiek, ar jam mirtis, ar man“, — pagalvojo eil.

Gordonas, ir lenkiškai suriko: „Kelk rankas!“ Lenkas klusniai pakėlė, ir eil. Gordonas jį nuginklavo. Pats sėdo ant arklio, o belaisviui paliepė eiti pirma. Varomas belaisvis pasisakė kilęs iš Lampėdžių (Kauno aps.).

Eil. Gordonui reikėjo ne tik atvaryti belaisvį, bet taip pat surasti išvykusią kuopą. Eil. Gordonas ėjo tuo keliu, kuriame buvo įspaustos mūsų kareivių pėdos; jomis ir surado savąją kuopą. Kuopos kareiviai norėjo šauti, bet tuoj, arčiau prijojus, eil. Gordoną pažino.

Mūsiškiams žygiuojant toliau, sutikti ant plento bolševikai mūsiškius pavaišino po 3 obuolius, po ½ kg duonos ir po pokelį uostomojo tabako. Antrą kartą pasiekus Vilnių, eil. Gordonas su keliais kuopos kareiviais aplankė savo tėvus. Čia visi gerokai užkandę, grįžo kuopon. Pulko vadas plk. Adamkavičius (dabar d. gen.) padėjo už žygius ir pasidžiaugė, kad visi sveiki.

Kautynėse ties Širvintais 1920 m. spalio 16 d. eil. Gordonas buvo sužeistas į kairę ranką. Gulėjo Ukmergės, Kauno ir Kėdainių ligoninėse. Į Kėdainių ligoninę eil. Gordonui buvo pasiųstas Vyčio kryžius.

Išgulėjęs ligoninėje, eil. Gordonas gavo 2 mėn. atostogų sveikatai sustiprinti. Bet eil. Gordonas nuvyko į kuopą.

Į atsargą išėjo 1922 m. sausio 6 d. Gerai atsimena, kaip 5 žydukams, neturintiems kur važiuoti, kuopos vadas j. ltn. Černius iš savo kišenės sumokėjo po 100 markių (2 buvo iš Vilniaus, kiti 3 — iš Gardino, Balstogės ir kitur).

Kol Kaune buvo senasis medinis Aleksoto tiltas, M. Gordonas tarnavo Vandens Kelių Rajone policininku. Dabar vežėjas; gyvena Vilijampolėj. Nuo 1931 m. priklauso Ugniagesių Savanorių k-dai Vilijampolėje.

Vyčio kryžiumi apdovanojimo lape šiaip rašoma apie eil. M. Gordoną: „7. pėst. pulko eiliniai: Vladas Astrauskas, Antanas Vikšnaitis, Leiba Barakovas ir Mejeris Gordonas 1920 m. spalio 16 d. pasižymėjo ties dvaru „Chalin“ savo veiklumu ir narsumu žvalgyboje. Puolant priešą, padarino kitus kareivius, ir tuo būdu priešas buvo atmuštas.“

E. Sp-čius

Belaisvis su gėlėmis

(Žiūr. „Kario“ Nr. 43)

Tačiau įvyko nauja staigmena: iš kažin kur staiga atšvilpė pora sviedinių ir didžiausiu trenksmu sprogo visai netoli sugulusio lenkų būrio. Mes staiga prisiplojome prie žemės ir laukėme daugiau tokių „svečių“. Argi mus pats Dievas gelbsti, iš kur ir keno sviediniai atūžė — neišku. Nepraėjo nė poros minučių, kai iš naujo sugurgėjo oras, bet šį kartą sviedinys sprogo daug toliau nuo mūsų ir lenkų. Mums likimas jau buvo beveik vienodas su priešu. Skirtumas tik tas, kad po trečiojo sviedinio sprogo, lenkai sumišo ir spruko, kas atgal, o kas į šonus, o mes, likę vietoje, mirti nebijojome ir laukėme, kas bus toliau. Netrukus vienas vėl atūžė ir tėsė į patį miškelį. Aiškiai jau matome, kai priblandoje lenkų siluetai šmaizioja visai panikoje ir jau tolsta nuo mūsų.

— Kaip dabar būtų gerai, — graužiamės sau pirštus, kad turėtume nors dvidešimt šovinių, kaip jie puikiai čia tiktų. Deja, jų nebebuvo. Tik toji nežinomoji artilerija vis dar aplinkui svaidė sviedinius, kurie sprogdami švitino lauką, gelbėjo mus ir baidė lenkų pėsčius ulonus. Kada jau iš priešų pusės pavojaus nebebuvo, tai, išėję iš miškelių, svindome į vieną sviedinio išraustą duobę ir tarėmės, ką daryti toliau. Jau buvome belipą iš duobės, kai staiga išgirdome arklių kanopų bildesį. Ir vėl visi duobėje susitraukėme. Šį kartą visai pro mūsų nosis zovada prabėgo keletas arklių be raitininkų. Iš to sprendėme, kad pėstieji lenkai buvo raitininkai, kurių arkliai buvo palikti žemesnėse vietose. Šių išgąsdintų arklių savininkai, greičiausiai, buvo mūsų kulku ar šių sviedinių nukauti.

Šaudymas nutilo. Vėl iš duobės išlindome ir nuėjome prie savo kulkosvaidžio. Pasiėmę ginklus, atsargiai patraukėme per laukus mūsų pozicijų link. Kol mėnulis buvo patekęs, mums bėpigu buvo. Tačiau, kai giedriu žvaigždėtu dangumi mėnulis pradėjo kopti aukštyn, tai mums romantikos nesudarė.

Tuoju nusileidome į pakalnę ir patraukėme Klykių ežero pakraščiu.

— Jei pradės lenkai į mus šaudyti, tai, žinoma, smuksime į vandenį, — galvojom. — O jei ne, tai gal kaip nors pasieksime savuosius. — Taip aiškioj mėnesienoj, ežero pakraščiu, tarpais nerdami per švendrus ir krūmus, iš lėto slinkome tolyn. Kiek paėjėję, vis stabtelėdavome pasiklaudyti. Jei nieko įtartino negirdėdavome, kelionę tęsdavome toliau.

Taip sėkmingai pasiekėme kitą ežero galą ir pasukome vėl jo krantu į mūsų pusę. Čia kiek paėjėję, nutirpome vietoje, kai keletas lenkų staiga sušuko: „Kas čia“? Aš su savo draugu, būdami kiek atokiau mūsų dviejų pirmųjų, tyliai sunirome iki pat smakro į vandenį, o anie du mūsų šiauriniai to padaryti nesuspėjo. Tik prisiploję prie žemės bandė šliaužti prie krūmuoto kranto. Bet čia pat jiems kelią užkirto keli lenkai ir durtuvus atrėmę įsakė iškelti rankas.

Naktis buvo tyli, todėl girdėjome kiekvieną lenkų ir mūsų žodį. Lenkai mūsų vyrų paklausė, ar čia jiedu tik du. Taip pat klausinėjo, kodėl abu be šautuvų ir kas jie tokie esą. Iš to supratome, kad mūsų vyrai suspėjo šautuvus nusviesti į krūmus. Kulkosvaidis buvo pas mus taip pat vandeny panardintas. Nors mūsų abu draugai lenkus įtikinėjo, kad jie ke-

liavo tik du ir yra paklydę ryšininkai, bet lenkai netikėdami atidžiai kokį pusvalandį šliaužiojo ežero pakraščiu, ieškodami daugiau. Net kelis kartus buvo visai prie mudviejų prislinkę ir vėl nuėję toliau. Menkas ir koks nors neatsargus vandens suteliūškavimas galėjo mus išduoti. Net kvapą sulaukę prastovėjome vandeny, kol mūsų kulkosvaidininką ir A. Metą lenkai nusigabeno nuo ežero.

Kai viskas vėl nurimo, iš vandens išlindome ir ežero pakraščiu patraukėme toliau. Dėl savo draugų likimo per daug nesijaudinome, nes žinojome, kad tokie apskrūs vyrukai nelaisvėje ilgai nebus. Svarbu, kad nepakliuvome tiems ulonams, kurie įpykę už mūsų atkaklumą, vargu ar būt gyvus mus palikę. Bandėme dar ieškoti mūsų nelaimingųjų ginklus, bet jų nesuradę, nešėmės tik savo kulkosvaidį ir šautuvą.

Netrukus ežerą palikę, užkopėm į kalnelį ir atsigulę gerai apsižvalgėm. Kiek toliau stūksojo kažkoks kaimas: jame nė vieno žiburio. Jei pavyks jį laimingai pasiekti, būsime išgelbėti. Įlįsime į kokį nors kluoną ir jame pralauksime, kol prašvis, nes tamsoje nebesusivokėme kurion pusėn eiti.

Po kokios valandos atsargios kelionės pasiekėme kaimo pirmąjį gyventoją ir per šiaudinį stogą įlindome tiesiai į kluoną ant šalinės. Įsikasę palėpėje į sieną, po kurio laiko nusirengę šlapias milines, užmigome. Gal būtume miegoję ne tiktai per naktį bet ir per dieną, jei pačiu paryčiu nebūtų mus pažadinę kulkosvaidžių bei šautuvų šūviai.

Išgirdę šaudymą, tuoju prasiskleidėme šiaudinį stogą ir pažvelgėme į apylinkę. Nieko nebuvo matyti. Ginklų tratėjimas buvo girdėti anapus kaimo galų. Kad esame lenkų užimtame kaime, buvome tikri. Taip pat buvome įsitikinę, kad anapus kaimo lenkai ginasi nuo mūsų puolimo. Jei mūsų šiauriniams pavyktų lenkus kiek atstumti, tai būtų viena laimė, bet jei ne, tai turėsime vargo, kol savuosius pasieksime.

Netrukus šaudymas pradėjo silpnėti. Čia jau buvo ženklas, kad vieni ar kiti traukiasi. Išpūtę akis žiūrime, ar tik nepamatysime lenkus nėsdingantis.

Mums taip bėgalvojant, staiga per mūsų daržinę sušvilpė patraukų sviediniai, ir jų sprogo pasigirdo tolumoje. Čia jau gerai, džiaugėmės abu. Netrukus dar arčiau užvirė šaudymas. Tuoju pamatėme laukais, kiek tik arkliai įkabina, nėsdingantis visą lenkų raitelių eskadroną. Vadinas, mūsų šiauriniai tikrai lenkus gena. Netrukus žiūrime — jau pilni laukai ir pėstininkų. Jie visi tvarkingai iš lėto traukėsi, o šautuvų ir kulkosvaidžių ugnis dar daugiau paplūpo.

Kada lenkų triukšmas buvo girdėti pačiame kaime, mudu dar giliau įsikasėme į sieną. Lenkai dar kiek prie paties kaimo pasilaikę, apie pietus jį apleido ir užėmė pozicijas ir įsistiprino anapus ežero. Mūsų 9. pėst. pulkas užėmė šį Klykių kaimą, o mes, dar visiškai nenuodžiūvę, nulipome nuo šalinės. Dabar jautėmės laimingi. Tuoju gavome šovinių, kiek tik pakėlėme, ir, gerokai pasistiprinę, sugrįžome į savo kuopą, kur mūsų išsaugotas šaunusis kulkosvaidis vėl turėjo darbą, sėkmingai trukdydamas priešų atakas. Šį kartą mūsų 4. kuopa buvo užėmusi beveik tas pačias pozicijas. Mūsų kulkosvaidį kuopos vadas perdavė kitam taip

pat prityrusiam kulkosvaidininkui, kuris jį, anot vado, valdys, kol sugrįš iš lenkų senasis jo valdytojas.

Klykių ežeras dabar buvo pačioje tarpfrontėje. Vienoje jo pusėje buvo lenkų sargyba, kitoje — mūsų. Keleta dienų nei lenkai mus puolė, nei mes lenkus. Be vietomis trumpo pobūdžio susišaudymo, visame mūsų bare buvo ramu. Matyti, lenkai laukė mūsų puolimo, o mes jų.

Vienos dienos paryčiu žiūrime, kas čia per svečias ateina pas mus į apkasus. Žiūrime ir savo mieguistomis akimis netikime, kol svečias ištiesė mums ranką ir nusišypsojo.

— Metai! — sušukau iš džiaugsmo. — Papasakok, kaip čia atsiradai, kaip tauėjosi; kur gi anas, ar dar gyvas...

Mūsų Metas buvo nauja miline, batais ir švariais apatiniais drabužiais. Jais jis apsivilko kuopos štabe. O kaip pateko į kuopą ir kuo buvo lenkų aprengtas, tuojau mums smulkiai papasakojo.

Vadinasi, keturi lenkai juos prie ežero sučiupė, tuojau nusivedė pas savo vyresnįjį į vieną viensėdį. Čia abu buvę ištardyti. Lenkas ilgai nervinęs ir abu belaisvius gąsdino, kad šie nieko nežina. Lenkas, nieko gero nepešęs, įsakė savo sargybai juodu gabenti toliau. Sargybiniai, kiek toliau juos pasivėdėję, pradėję labai žiauriai elgtis. Tuojau abu buvę vėl iškrautyti. Tartum ieškodami ginklų ar kokių dokumentų, iš Meto tuojau atėmė kišeninį laikrodėlį.

— Ne taip jo man būtų buvę gaila, jei nebūtų buvusi mano tėvo dovana, kurią jis man buvo dovanojęs prieš pat savo mirtį, — susijaudinęs pasakojo Metas. — Dėl mano protesto dėl laikrodžio atėmimo, lenkas įsiuto ir pridėjo dar vieną šautuvo buožę man į sprandą. Aš sukniubau. Vėliau, kiek pavadėję, nuo abiejų nuvilko milines. Vienas lenkas su mūsų milinėmis patraukė kitu keliu, o kiti du mus vedė toliau.

— Po kokios valandos žygiavimo pasiekėme kažkokį dvarelį. Šiame dvare buvo lenkų dalinio štabas. Mus įvedė pas jų budintį, kuris snaudė prie silpnos šviesos. Lenkas, matyti, buvo kiek vyresnis, nes sargybiniai drausmingai jam atraportavo apie mūsų sugavimą. Tik, deja, kad mus bevesdami apiplėšė, kiek su-

pratome, sargybiniai vyresniajam nieko neminėjo. Aš neiškentęs, — pasakoja Metas, šiam vyresniajam apgraibomis rusų kalba pasiakundžiau dėl laikrodžio atėmimo. Lenkas, atsistojęs išdidžiai, per petį nykščiu parodė ant sienos kabantį rapnyką. Suprasdamas, kas man gresia, tuojau nutilau. Po to lenkas mus pasodino ant skrynios ir vėl pradėjo tardyti. Dėdamiesi, kad nieko nemeluojame, pradėjome šį tą lenkui pasakoti. Lenkas, kiek užsirašinėjęs mūsų pasakas, pradėjo pieštuką sukloti tarp pirštų; pagaliau kumsčiu trenkė į stalą ir atsistojo. Dabar jau bus blogai, pagalvojau. O ypatingai man, nes aš šiek tiek mokėdamas rusiškai, atsakinėjau ir už savo draugą. Lenkas įspėjęs, kad už melavimą mums teks skaudžiai nukentėti, atsisėdo vėl ir bandė klausinėti toliau. Bet aš, apsimesdamas baisiai išsigandęs, lenkui „iš baimės“ visai nieko natsakinėjau. Tada mūsų „tardytojas“ paspaudė mygtuką ir tuojau įėjo sargybinis, kuriam įsakė mus išvesti. Tuojau buvome įstumti į kažkokią kamara nakvoti. Kamaroje nei lovos, nei kėdės, nei suolo nebuvo, todėl išvargę gardžiai užmigome ant grynų grindų.

— Kitą rytą anksti iš kamaros buvome išprašyti su lenkišku mandagumu ir čia pirmą kartą buvome pavadinti „ponais“. Vadinasi, jau esame ponai, tai gal čia mes poniškai pagyvensime. O jei taip, tai ir bėgti iš nelaisvės pasiryžimas sumažės, abu juokavome, kai lenkai nematė.

— Netrukus, gavę pusryčių kavos, turėjome vėl vykti toliau. Dabar mus nugabeno vėl į kitą dvarą, bet žymiai didesnį. Į jį žygiavome daugiau kaip 3 valandas. Šiame dvare buvo pilna lenkų ir apie 30 belaisvių, tarp kurių buvo ir rusų. Čia buvo belaisviams pastatytas šioks toks barakas. Pasirodo, belaisviai buvo laikomi dvaro ūkio darbams. Mus čia atgabeno į patį bulviakasį. Pirmąją dieną mudu, kaip naujokai, likome barake ir gavome kelias kartis sau lovoms pasigaminti. Greta vienas kito lovas gamintis buvo draudžiama, todėl vienas darėmės viename barako kampe, kitas kitame. Jas gaminomės nerūpestingai, nes abu nemanėme jose ilgai gulėti. Rytą išgirdome švilpuką, raginantį keltis.

A. V-vis

(B. d.)

APSAUGOS POSTAS

Blogai

Geral

Apsaugos postas, be jį paskyrusio vado įsakymo, nieko nepraleidžia nei iš prieško pusės, nei į prieško pusę, išskyrus vadus, patrullus, slapukus, jelgu juos pažįsta.

Senieji draugai

(Žiūr. „Kario“ Nr. 44)

O tavo Cicilija, ar dar nešioja plaukus dvejose kasose? — klausia Anuprą Šulinį.

— Cecilytė jau ponija Putnienė... Atsiprašau.

Užtrunka kelios minutės apie Cicilytę. Ak, tai buvo mergina, rūtos šakelė, ne mergina. Medus ir agurkas, turtingas sapnas. Taip tituluoja Cicilytę, kuri buvo nuolatinė pulko salės šokėja. Ji vaidino kunigaikštienės rolę. O koks jos balsiukas. Sidabrinis ne sidabrinis, auksinis ne auksinis. „Kaip medus ir pienas“, kažin koks žydukas apibūdina.

— Visai teisingai, kaip medus ir pienas. Draugai, kuriuos surišo dviejų metų tarnyba, karinė tarnyba — nuoširdžiausios draugystės metai, — ima kalbėti apie Ciciliją, kurios balsas buvo medus ir pienas. Gal ir ne visai taip, bet palyginimas visai vykęs. Taip kalbasi gerą pusvalandį, ir tik apie Ciciliją, kurios balsas buvo medus ir pienas. Iš šalies klausant, manytum tuos vyrus neturint padoresnės kalbos, kaip tą gan nevykusį palyginimą.

Bet tai retos, nuoširdžios draugystės valia. Prieš dešimtį metų šitie Jurgiai, Alfonsai buvo šitoje kareivinėje, dar iš senų laikų užsilikusioj. Dešimt metų — gabalas žmogaus gyvenimo, tačiau tai tik akimirka. Tik tie dveji metai, kuriuos jie praleido su kardu ir žirgu, stovi ryškūs ir nepakeičiami. Ir regis vyrams, kad nuo tų metų praėjo ne dešimt metų, bet dešimt valandų, ne dešimt metų juos skyrė pareigos ir siekiai, bet pasirūkymo valandėlę, kol nupūtė dūmą. Todėl nėra apie ką kalbėtis, nes jie viens kitą taip gerai pažįsta, supranta.

— Palauk, tu kuriam eskadrone?... Užmiršau?..

— Trečiam.

— Ak taip... Žinau žinau... — Užtenka to vieno žodžio, vienos šakelės, atskleidimui praeitų miškų.

Gavę drabužius, mundiruotę, ginklus, ima rengtis, taikytis. Viens kitam padeda, žino kurio kojos prakaituoja, kurio gurnelis išsišovęs, kuris kietai miega.

— O tave dar vis basliu iš lovos verčia?

— Tai užmiegu... Armos gali pleškinti.

— Tu dar krioki.

— Žmona miega kitam kambaryje ir ausis užsikiša.

Tu, tur būt, jau neberūkai, nes vis sakydavai, esą papirosai tau gerklę gadiną.

— Taigi, papirosus mečiau, bet pirkau pypkę.

Pradeda rengtis nusūsti ant aslos. Plonai pakreigta šiaudų, kambarys pilnas dulkių, tvanku, bet visi rengiasi gulti. Be jokių murmėjimų, be ieškojimo geresnės vietos. Viens kitam atiduoda šiaudus, stengiasi užleisti patogesnę vietą. Taip nedaro geriausiai sugyveną broliai.

— Tai josim...

— Josim.

— Kažin kur teks sustoti?..

— Ne vienas, broli, — iš kampo atsiliepia Valiauga.

Valandėlė tyli. Tik kažin kur sudunda plente gurguolė, sužvengia tik ką atvestas arklys.

— Aš su savu atjoti norėjau, bet paėmė, — kalba Dėduikis.

— Visi čia gausim...

K A R Y S

Lietuvos kariuomenės laikraštis

Kaunas, Miškų g-vė 18, „K A R Y S“ Telef. per Kar. Št. 56

Leidžia
Kar. Št. Spaudos ir Švietimo Skyrius

Redaktorius
Kapitonas Simas Urbanas

Honorarų gauti ir visais kitais reikalais redakcija ir administracija priima ketvirtadieniais, penktadieniais ir šeštadieniais. Įimtis — atvykusiems iš provincijos.

Prenumerata: puskarininkiams, kareiviams ir moksleiviams metams — 5 lt., 6 mėn. — 3 lt., 3 mėn. 2 lt. Visiems kitiems metams — 6 lt., 6 mėn. — 4 lt., 3 mėn. — 2 lt. Užsienyje, be Latvijos ir Estijos, dvigubai.

Spaudžia „Spindulio“ B-vės sp. Kaune

— Taigi, kad gausim.

Gavo šautuvus, durtuvus, kardus, milines. Visi vienodas. Visi už vieną, vienas už visus.

Rytą, saulei tekant, aptyla kareivinė, ant šiaudų miega šimtai senų draugų. Nuo sienos, kaip ir prieš dešimtį metų, žiūri Vytautas Didysis. Truputį rūstus, truputį liūdnokas. Ant sienų tie patys šūkliai. Ir prausykla ta pati.

Ir draugai tie patys. Tik nebėra Šateikio, nes nebūti kojos, nebėra Baniulio, nebėra Vaineikio, nes mirė Anykščiuose plaučių uždegimu, nebėra dešimties metų laiko — gražios lakios jaunystės... Bet tebėra sena, reta draugystė, kuri riša šiuos vyrus, tebėra ginklo, laimės ir nelaimės draugai.

Budintis sušvilpia. Aštriai. Kaip prieš dešimtį metų. Ūmai būrys vyrų pašoksta. Greit rengiasi. Tik po valandėlės viens į kitą žvalgosi, lyg klausia: „Ar tai mes. Kaip tada?... Seni draugai“.

Taip, seni draugai.

Liudas Dovydenas

ĮSAKYMAS

SUSISIEKIMO MINISTRO ĮSAKYMAS MŪSŲ PREKYBOS LAIVAMS. Susisiekimio ministras inž. K. Germanas, remdamasis „Prekybos laivininkystės ir jūrų uostų pavedimo Susisiekimio Ministerijai įstatymo“ 1 straipsniu (Vyr. žin. 543 Nr. cil. 3775), spalio 3 d. pasirašė įsakymą, kuriuo nustatoma kas seka:

Visi po Lietuvos vėliava karo apimtose zonose plaukiojantieji prekybos laivai, geresniam jų pažinimui, be įprastų ženklų, turi turėti dar šiuos ypatingus atžymėjimus:

1) Maždaug per laivo vidurį, ant jo abiejų šonų, išilgai laivo, turi būti uždažyta kiek galima didesnė tautinė vėliava ir greta vėliavos, iš laivo priešakio pusės, didelėmis raidėmis užrašytas laivo pavadinimas, o iš užpakalio pusės — „Lietuva“.

2) Ant laivo denio, galimai geriau matomoje vietoje, turi būti ištiesta horizontaliai didelė tautinė vėliava.

3) Nakties metu, kiek tai leis aplinkybės, pirmame ir antrame punktuose išvardinti ypatingi atžymėjimai turi būti apšviesti.

Pranešimai

INTERNUOTŪJŲ LENKŲ KARIŲ GIMINĖMS. Nuo spalio mėn. 5 d. internuotų Lenkijos karių giminės, norėdami pasimatyti su internuotaisiais, turi kreiptis tiesioginiai į internuotųjų stovyklų komendantus. Į internuotųjų stovyklų štabą tais reikalais nesikreipti.

Pasimatymo dienos: antradieniai, ketvirtadieniai, šeštadieniai ir sekmadieniai. Pasimatyti leidžiama tik iki sutemų.

KARIUOMENĖS PUSVALANDIS per radiją žiemos metu bus visada pastoviu laiku — sekmadieniais 19 val.